

โครงการศูนย์เรียนรู้การพัฒนาเกษตรอ่างเก็บน้ำห้วยไผ่เนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดพะเยา ปีงบประมาณ พ.ศ. 2568

1. หน่วยงานรับผิดชอบ

1.1 หน่วยงานหลัก สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม

1.2 หน่วยงานบูรณาการ หน่วยงานสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

2. ความสอดคล้องกับยุทธศาสตร์/นโยบาย

2.1 ยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี ยุทธศาสตร์ที่ 4 ด้านการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม

2.2 ประเด็นยุทธศาสตร์ตามแผนย่อยของแผนแม่บท แผนแม่บท 15 พลังทางสังคม ประเด็นแผนย่อย 4.1.1 การเสริมสร้างทุนทางสังคม

2.3 แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 หมวดที่ 9 ไทยมีความยากจนข้ามรุ่นลดลง และคนไทยทุกคนมีความคุ้มครองทางสังคมที่เพียงพอเหมาะสม : แผนงานยุทธศาสตร์เสริมสร้างพลังทางสังคม

2.4 นโยบายรัฐบาล : มุ่งมั่นที่จะพิทักษ์รักษาไว้ซึ่งสถาบันพระมหากษัตริย์ สร้างความเข้าใจที่ถูกต้อง และเผยแพร่ข้อมูลเกี่ยวกับการปฏิบัติพระราชกรณียกิจของสถาบันพระมหากษัตริย์ และดำเนินงานตามแนวพระราชดำริอย่างต่อเนื่อง

3. หลักการและเหตุผล

โครงการศูนย์เรียนรู้การพัฒนาเกษตรอ่างเก็บน้ำห้วยไผ่เนื่องมาจากพระราชดำริ เป็นโครงการพัฒนาที่ต่อเนื่องมาจากการสร้างอ่างเก็บน้ำห้วยไผ่ตามพระราชดำริ ตั้งอยู่ ณ หมู่ที่ 11 ตำบลภูซาง อำเภอภูซาง จังหวัดพะเยา อ่างเก็บน้ำห้วยไผ่ ก่อสร้างแล้วเสร็จเมื่อปี พ.ศ. 2525 เป็นเขื่อนดินสูง 14 เมตร ความจุเก็บกักน้ำ 700,000 ลูกบาศก์เมตร พื้นที่ได้รับประโยชน์ 3,000 ไร่ และได้จัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำอ่างเก็บน้ำห้วยไผ่เนื่องมาจากพระราชดำริ ขึ้นตามรูปแบบของกรมชลประทาน เมื่อเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2532 หมายเลขทะเบียน 270304-32-20-0035

โครงการศูนย์เรียนรู้การพัฒนาเกษตรอ่างเก็บน้ำห้วยไผ่เนื่องมาจากพระราชดำริ จัดตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 25 สิงหาคม 2551 ในพื้นที่ 57-1-36 ไร่ สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จทรงเยี่ยมและเปิดโครงการศูนย์เรียนรู้การพัฒนาเกษตรอ่างเก็บน้ำห้วยไผ่ที่บ้านทุ่งกระเทียม เมื่อวันที่ 17 กุมภาพันธ์ 2552 เพื่อให้ศูนย์เรียนรู้แห่งนี้เป็นศูนย์กลางการพัฒนาองค์ความรู้แก่เกษตรกร เพื่อสร้างแปลงต้นแบบการเกษตรสำหรับการเรียนรู้ด้านการปลูกพืช เลี้ยงสัตว์ เพื่อลดค่าใช้จ่ายในการดำรงชีวิต และลดต้นทุนการผลิตให้แก่เกษตรกร

สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม (ส.ป.ก.) ได้เข้าร่วมสนองงานโครงการฯ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2552 จนถึงปัจจุบัน โดยดำเนินการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานในเขตปฏิรูปที่ดิน และพัฒนาพื้นที่สาธิตภายในบริเวณศูนย์เรียนรู้ฯ จำนวน 3 ไร่ เพื่อสาธิตการปลูกพืชหลังนา ผักสวนครัว ผักพื้นเมือง เช่น ชะอม มะม่วง กลั้วน้ำว่า ข้าว ถั่วลิสง แผลก ไม้ พืชสมุนไพร สตรอว์เบอร์รี มัลเบอร์รี และมีการรวมกลุ่มเลี้ยงสุกรโดยมีการบริหารจัดการแปลงแบบเกษตรทฤษฎีใหม่ แต่ถึงกระนั้นก็ค้นพบว่า เจ้าหน้าที่สามารถพัฒนาได้เพียงกลุ่มเกษตรกรบางกลุ่มเท่านั้น เนื่องด้วยบริบทและภูมิศาสตร์การตั้งที่อยู่อาศัยของเกษตรกร โดยจะพบว่าการพัฒนาแปลงสาธิตเพื่อเป็นพื้นที่ต้นแบบในการเรียนรู้ฯ ได้ผลดีกับเกษตรกรที่มีที่อยู่อาศัยใกล้ ๆ เกษตรกรมีการนำความรู้ที่ได้จากแปลงสาธิตไปปรับใช้กับแปลงของเกษตรกรเอง มีการปลูกผักเพื่อบริโภคในครัวเรือนเพิ่มขึ้น โดยเน้นปลูกแบบลดการใช้สารเคมีซึ่งดีต่อสุขภาพของเกษตรกร

ด้วย และถึงแม้ว่าเกษตรกรที่อาศัยอยู่ในพื้นที่โดยรอบโครงการศูนย์เรียนรู้การพัฒนาเกษตรอ่างเก็บน้ำห้วยไฟฟ้า จะได้รับการพัฒนา สามารถปรับตัวและมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น สามารถลดรายจ่ายในครัวเรือน และมีรายได้เสริมจากประกอบอาชีพทั้งในและนอกการเกษตร แต่เป้าหมายการพัฒนาเกษตรกรของ ส.ป.ก. มิได้หยุดเพียงกลุ่มเกษตรกรกลุ่มนี้เท่านั้น ส.ป.ก. มีแนวทางการขยายผลการพัฒนาออกไปในพื้นที่ต่าง ๆ ในเขตปฏิรูปที่ดิน และสร้างกลไกการถ่ายทอดความรู้จากเกษตรกรตัวอย่างสู่เกษตรกรด้วยกัน เพื่อเป็นแรงผลักดันที่จะส่งผลให้เกษตรกรรายอื่น ๆ นำแนวคิดการทำการเกษตรที่เหมาะสมกับบริบทชุมชนที่เกษตรกรอาศัยอยู่ไปใช้กระทั่งเป็นชุมชนที่เข้มแข็งสืบไป

4. วัตถุประสงค์

- 4.1 เพื่อเป็นโครงการนำร่องในการประสานงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และจัดรูปแบบการผลิตทางการเกษตรตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
- 4.2 เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนให้เกษตรกรมีความเข้มแข็ง มีประสิทธิภาพ และมีพลังในการขับเคลื่อนงานในรูปแบบของการรวมกลุ่มและพัฒนาไปสู่เครือข่ายกิจกรรมในการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน
- 4.3 เพื่อสร้างแปลงตัวอย่างสำหรับการเรียนรู้และขยายผลการพัฒนาตามแนวพระราชดำริ

5. กลุ่มเป้าหมายการดำเนินการ

เกษตรกร/ทายาทเกษตรกรในเขตปฏิรูปที่ดินตำบลภูซาง อำเภอภูซาง จังหวัดพะเยา จำนวน 40 ราย

6. พื้นที่ดำเนินการ

ศูนย์เรียนรู้การพัฒนาเกษตรอ่างเก็บน้ำห้วยไฟฟ้าอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ตำบลภูซาง อำเภอภูซาง จังหวัดพะเยา พื้นที่เขตปฏิรูปที่ดิน และพื้นที่อื่น ๆ ที่เหมาะสม

7. วิธีการดำเนินงานโครงการ/กิจกรรม

- 7.1 จัดทำแผนปฏิบัติการโดยเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมของเกษตรกร
- 7.2 ประสาน สืบสวนข้อมูลพื้นที่ เกษตรกรเป้าหมาย/หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อชี้แจงโครงการ
- 7.3 คัดเลือกเกษตรกรเพื่อเข้ารับการส่งเสริมองค์ความรู้ จำนวน 40 ราย
- 7.4 ฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ/ศึกษาดูงาน เกษตรกรเป้าหมาย จำนวน 40 ราย
- 7.5 สนับสนุนปัจจัยการผลิต เกษตรกรเป้าหมาย จำนวน 40 ราย
- 7.6 สนับสนุนการจัดทำแปลงสาธิตเพื่อการเรียนรู้เกษตรผสมผสาน 1 แปลง และคัดเลือกเกษตรกรที่พร้อมในการพัฒนาให้เป็นตัวอย่างด้านปศุสัตว์ 1 ราย และด้านประมง 1 ราย พร้อมสนับสนุนปัจจัยการผลิต
- 7.7 การรายงานความก้าวหน้า ผลการดำเนินงาน และผลการใช้จ่ายงบประมาณประจำเดือนในระบบ ALRO Tracking และรูปแบบอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง และจัดทำรายงานสรุปผลการดำเนินงานประจำปี
- 7.8 การติดตามประเมินผลเกษตรกรตามแบบสัมภาษณ์เกษตรกรที่ผ่านการฝึกอบรม และเกษตรกรตัวอย่าง
- 7.9 การจัดกิจกรรมเฉลิมพระเกียรติ การประชาสัมพันธ์และเผยแพร่ผลการดำเนินงานโครงการ และการจัดนิทรรศการที่เกี่ยวข้องกับโครงการฯ
- 7.10 การพัฒนาศักยภาพเจ้าหน้าที่ ส.ป.ก.จังหวัด/ส่วนกลาง

8. ตัวชี้วัด

- 8.1 เชิงปริมาณ : เกษตรกรเป้าหมาย ได้รับการส่งเสริมตามแนวทางพระราชดำริ จำนวน 40 ราย
- 8.2 เชิงคุณภาพ : เกษตรกรเป้าหมาย น้อมนำแนวพระราชดำริไปปฏิบัติและได้ผลจริง ไม่น้อยกว่าร้อยละ 60
- 8.3 ผลสัมฤทธิ์ : ร้อยละ 60 ของเกษตรกรที่นำความรู้ไปใช้มีรายได้สุทธิครัวเรือนเกษตรกรเพิ่มขึ้น ไม่น้อยกว่าร้อยละ 10

9. งบประมาณ

รวมทั้งสิ้น 866,500 บาท (แปดแสนหกหมื่นหกพันห้าร้อยบาทถ้วน) ประกอบด้วย

- 9.1 งบประมาณตามพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปี พ.ศ. 2568 จำนวน 737,700 บาท (เจ็ดแสนสามหมื่นเจ็ดพันเจ็ดร้อยบาทถ้วน)
- 9.2 เงินกองทุนการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม ตามแผนการใช้จ่ายเงินกองทุนการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม พ.ศ. 2568 จำนวน 128,800 บาท (หนึ่งแสนสองหมื่นแปดพันแปดร้อยบาทถ้วน)

10. ระยะเวลาในการดำเนินโครงการ

1 ตุลาคม 2567 - 30 กันยายน 2568

11. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

- 11.1 พื้นที่ดำเนินการเป็นโครงการนำร่องในการประสานงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และมีรูปแบบการผลิตทางการเกษตรตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
- 11.2 เกษตรกรมีความเข้มแข็ง มีประสิทธิภาพ และมีพลังในการขับเคลื่อนงานในรูปแบบของการรวมกลุ่มและพัฒนาไปสู่เครือข่ายกิจกรรมในการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน
- 11.3 พื้นที่ดำเนินการเป็นต้นแบบการเกษตรสำหรับการเรียนรู้ โดยเน้นการทำเกษตรในรูปแบบเกษตรอินทรีย์เป็นหลัก